

PRAWO HUMANITARNE - REGUŁY WOJNY I OCHRONA CZŁOWIECZEŃSTWA

Scenariusz warsztatu

Cel warsztatu: Uczestnicy zrozumieją podstawy międzynarodowego prawa humanitarnego (MPH), poznają jego zastosowanie w konfliktach zbrojnych, podstawowe źródła jego obowiązywania, fundamentalne zasady, którymi się kieruje oraz ramy, w których działa. Całość zostanie uzupełniona o ciekawe przykłady obrazujące prawdziwą sytuację.

Grupa docelowa: Uczniowie szkół ponadpodstawowych, młodzież zainteresowana prawami człowieka oraz stosunkami międzynarodowymi.

Czas trwania: 45 minut

WPROWADZENIE - 5 MINUT

1. Osoba prowadząca warsztat przedstawia się przed grupą warsztatową
2. Krótkie nakreślenie czego będzie dotyczyć warsztat i dlaczego ta tematyka jest ważna.
3. Ustalenie zasad panujących w grupie warsztatowej:

- **Swobodna relacja** - jeśli grupa nie ma nic przeciwko, do osoby prowadzącej warsztat zwracamy się po imieniu lub per "Ty";
- **Komunikat Ja** - mówimy ze swojej perspektywy, nie zakładamy, że wszyscy mają tak samo jak my, nie narzucamy innym naszej perspektywy;
- **Emocje są okej** - mamy prawo wyrażać wszystkie emocje, jakie się w nas pojawią tak, by respektować granice swoje i innych;
- **1 osoba, 1 temat, 1 moment** - mówi jedna osoba, w jednym momencie, na jeden temat;
- **Szacunek do swoich granic** - respektujemy granice innych i jasno komunikujemy swoje;
- **To co pojawia się tutaj, zostaje tutaj** - jeśli ktoś zdecyduje się podzielić swoim doświadczeniem respektujemy to, nie wynosząc nic poza ten warsztat.

CZĘŚĆ WSTĘPNA - 5 MINUT

Osoba prowadząca warsztat zadaje pytania osobom uczestniczącym oraz prowadzi z nimi krótką rozmowę, która ma na celu wprowadzenie do części teoretycznej:

- Czy wiecie czym jest prawo humanitarne?
- Z czym kojarzą Wam się te słowa?
- Czy dotyczy ono osób cywilnych, czy może również osób biorących aktywny udział w wojnie?

W tym miejscu dajemy przestrzeń na krótkie wypowiedzenie się, nie ma odpowiedzi dobrych lub złych.

CZĘŚĆ TEORETYCZNA - 20 MINUT

Prowadzący przedstawia część teoretyczną przy pomocy stworzonej prezentacji multimedialnej.

Już od Starożytności pojawiały się zasady, które ograniczały brutalność wojny - w Chinach, Indii oraz Grecji zakazywano atakowania świątyń, a w Koranie czy Biblii zawarte są odniesienia do odpowiedniego traktowania jeńców wojennych.

Prawdziwy przełom nastąpił jednak w XIX wieku, kiedy Henri Durant, po wojnie pod Solferino (między Austrią, a Francją i Włochami) trafił w okolice bitwy, gdzie leżało **40 tysięcy rannych żołnierzy**. Organizuje on wtedy akcję ratunkową pod hasłem **“Tutti fratelli”** - *Wszyscy jesteśmy braćmi*.

Ten sam Henri Durant zakłada Międzynarodowy Komitet Pomocy Rannym, dziś znany jako Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża. W tym samym czasie podpisano pierwszą Konwencję genewską, która wprowadzała zasady ochrony rannych żołnierzy, neutralności personelu medycznego czy uznaniu i rozpoznawalności symbolu ochrony - czerwonego krzyża.

Było to ponad 150 lat temu.

Międzynarodowe Prawo Humanitarne nazywane jest też prawem konfliktów zbrojnych, którego celem jest ograniczenie skutków wojny - poprzez ochronę osób, które nie biorą udziału w walkach (np. cywilów, rannych, jeńców), regulowanie środków walki zbrojnej (np. niestosowanie broni chemicznej) oraz ochronę infrastruktury, która nie jest wykorzystywana w celach wojennych (np. szpitale, szkoły, domy).

MPH nie legalizuje wojny, stara się zminimalizować jej skutki, cierpienie oraz pomóc tym, którzy nie biorą w niej udziału - skoro już do wojen musi dochodzić.

MPH obowiązuje tylko podczas konfliktów zbrojnych, nie dotyczy okresów pokoju albo terenów, w których nie ma wojny (MPH odnosi się maksymalnie do państw ościennych, które pomagają ludności cywilnej).

Zastosowanie możemy podzielić na konflikty międzynarodowe - gdzie państwo występuje przeciwko państwu (przykładem może być atak Rosji na Ukrainę lub Izraela na Palestynę) oraz konflikty niemiędzynarodowe (wojna domowa, np. Syria). W ostatnich dziesięcioleciach podział ten jest jednak bardzo płynny i często ciężko stwierdzić, czy konflikt jest międzynarodowy czy niemiędzynarodowy.

MPH zaczyna działać tam, gdzie zaczyna się wojna. To co do niej doprowadza i ewentualne zatrzymanie rozpoczęcia wojny to nie prawo humanitarne (a międzynarodowe, prawa człowieka)

MPH ma wiele dokumentów, z których wnioskujemy to, co oznacza. Mamy przede wszystkim Konwencje Genewskie (o ochronie rannych i chorych w siłach zbrojnych, na morzu, o jeńcach wojennych oraz ochronie ludności cywilnej), a także protokoły dodatkowe. Do tego musimy dodać zwyczaje międzynarodowe (zakaz broni chemicznej), umowy o broni (np. zakaz min przeciwpiechotnych) oraz międzynarodowe trybunały, które pomagają (Trybunał w Hadze oraz Międzynarodowy Trybunał Karny)

Jakie są główne zasady prawa humanitarnego?

1. Zasada odróżnienia - strony konfliktu muszą odróżniać cywili od kombatanów oraz obiekty cywilne od wojskowych. **Zabronione jest atakowanie ludności cywilnej;**
2. Zasada proporcjonalności - Nawet jeśli cel wojskowy jest legalny, atak nie może powodować nadmiernych szkód dla cywilów. **Zbombardowanie magazynu broni w centrum miasta lub ogromnego skupiska ludzi z jednym przywódcą wojennym, to ryzyko naruszenia tych zasad;**
3. Zasada konieczności - działania zbrojne muszą mieć uzasadnienie wojskowe, nie prowadzimy ich dla zemsty lub zastraszenia ludności;
4. Zasada humanitaryzmu - wszystkich traktujemy z godnością oraz bez zbędnego cierpienia - dotyczy to rannych, jeńców oraz cywilów;
5. Zasada ochrony - szczególna ochrona dotyczy dzieci, medyków i sanitariuszy, personelu humanitarnego oraz infrastruktury cywilnej - zabytków, szpitali, szkół.

Przestrzegania oraz wdrażania MPH pilnuje Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża (ciekawostka - lub czerwonego półksiężycy na terenach konfliktów z przewagą wiary muzułmańskiej), MTK, Państwa-Strony oraz organizacje pozarządowe.

Prawo humanitarne to bardzo ciężka gałąź prawa, która często jest niedookreślona - opiera się na wahaniu, ważeniu dóbr i zastanawianiu co wybrać.

Jest to również prawo, które jest bardzo często nieprzestrzegane. Pomimo tego, że powinno obowiązywać na całym świecie, liczne państwa łamią je na porządku dziennym. Jest to między innymi Rosja czy Izrael.

CZĘŚĆ PRAKTYCZNA - 10 MINUT

Prowadzący dzieli osoby uczestniczące na 3 grupy. Każda grupa dostaje jeden scenariusz, a celem każdej grupy jest zastanowienie się nad tym, czy sytuacja odnosi się do prawa humanitarnego oraz jak należałoby postąpić. Następnie grupy krótko omawiają to z prowadzącym.

Niestety - nie rozpatrujemy tu braku wojny w ogóle. Chodzi o to co zrobić, kiedy już do niej doszło.

GRUPA 1

W czasie międzynarodowego konfliktu zbrojnego siły jednej ze stron przeprowadzają nalot lotniczy na miasto, w którym – według ich wywiadu – ukrywa się jednostka przeciwnika. Podczas ataku trafiony zostaje szpital, w wyniku czego ginie kilkanaście osób: pacjenci, personel medyczny oraz dwoje członków przeciwnych sił zbrojnych, którzy przebywali tam ranni.

- Czy szpital może być celem ataku?
- Czy obecność rannych żołnierzy w szpitalu czyni go obiektem wojskowym?
- Jakie zasady prawa humanitarnego mają tu zastosowanie?
- Czy doszło do naruszenia MPH?

GRUPA 2

Oddział wojskowy zajmuje pozycje w wiosce, którą niedługo ma zaatakować przeciwnik. Aby zniechęcić wroga do ostrzału, żołnierze siłą przetrzymują cywilów z wioski i rozstawiają ich wokół swojego obozu. Twierdzą, że „to dla dobra wszystkich – tak będzie bezpieczniej”.

- Czy cywile mogą być wykorzystywani w taki sposób?
- Kogo chroni prawo humanitarne w tej sytuacji?
- Jakie działania byłyby zgodne z MPH?

GRUPA 3

Podczas działań zbrojnych jedna ze stron używa pocisków zawierających miny kasetowe (bomby rozrzucające wiele mniejszych ładunków). Broń ta powoduje duże zniszczenia, a wiele ładunków nie eksploduje od razu – są niebezpieczne dla cywilów jeszcze długo po zakończeniu walk. Władze twierdzą, że to „skuteczna broń odstraszająca”.

- Czy każda skuteczna broń może być używana?
- Jakie zasady ograniczają rodzaj uzbrojenia?
- Kiedy stosowanie konkretnej broni jest nielegalne?

ZAKOŃCZENIE - 5 MINUT

Prowadzący warsztaty podsumowuje temat, zwraca uwagę na konieczność zwracania uwagi na prawa człowieka, istotę prawa humanitarnego oraz na takie działania, które nie będą doprowadzać do wojny w ogóle.

Prowadzący zadaje pytanie na temat tego, czy osobom uczestniczącym podobał się warsztat, a następnie dziękuje za uczestnictwo.

